

УДК 378.1

С. В. Світельська-Дірко,
здобувач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті розглянуто використання різними авторами місця і ролі казок у формуванні світоглядних орієнтирів школярів молодших класів. Подано низку авторів і їх погляд стосовно казкової тематики. Сьогодні казка є одним із головних чинників формування світоглядних орієнтирів школярів молодших класів. Проста і доступна за змістом, лапідарна за формою, вона готує школяра до розуміння і утвердження в його свідомості добра, виробляє світоглядний імунітет проти всіляких форм лицемірства, несправедливості, знущань над бідними і знедоленими. Казка – це заклик до віри в торжество справедливості, гуманізму. І цю ідею пронесли через віки видатні творці та збирачі казок.

Актуальність дослідження. Сьогодні в педагогічній науці доведено, що орієнтація на творчі підходи є світоглядною установкою на сучасну систему освіти і виховання з особливим акцентом на школярів молодшого віку. Саме в цьому віці формуються ті риси, які були закладені у дитину в сімейному середовищі, дошкільних закладах. У цей час, як довели психологи, бурхливо розвивається уява дитини, її прагнення пізнати світ у всіх його іпостасях. Одночасно з уявою, яка часто набирає фантазійних форм, розвивається мова, яка є матеріальною оболонкою думки. 6–8-літня дитина якісно відрізняється в понятійному осмисленні процесів оточуючого її світу, ніж 3–4-річна. Для більш швидшого прискорення розвитку розумових дій дитині необхідні яскраві, доступні засоби, які з необхідністю формують категоріально-понятійне мислення, яке, в свою чергу, дає можливість як на емоційному, так і раціональному рівні визначити, що таке добро, зло, справедливість, відповідальність, свобода, честь, совість, тощо. Дитина 6–8 років ще об'єктивно не може оцінити світ у всій його багатобарвності, але логіка пізнання сприяє тому, що вона шукає відповіді на питання не через призму науки, а предметного мислення. Вчені довели, що молодший шкільний вік характеризується багатою уявою, де чільне місце займають казкові образи. Коли дітям доводиться шукати вихід із складних життєвих ситуацій, вони підсвідомо, а часто і свідомо користуються знаннями, почерпнутими ними з казок. Тож, попри певну дослідженість формування світоглядних орієнтирів засобами казки, в українській і зарубіжній літературі маємо в цій сфері нерозорене поле, яке вимагає копійного дослідження, узагальнення результатів, отриманих цілою плеядою учених.

Мета дослідження: висвітлити доробок науковців у наукових розвідках щодо ролі і змісту казки в системі формування світоглядних орієнтацій школярів молодших класів.

Виклад основного змісту статті. Як зазначають українські науковці, збирання та видання народних казок в Україні фактично почалося з XIX століття. Як і в інших європейських країнах, пише Л. Дунаєвська, важку відповідальну працю по збиранню і вивченню народної творчості взяли на себе письменники, передові діячі культури. Серед них такі відомі імена як, Іван Рудченко, Павло Чубинський, Іван Манжура, Борис Грінченко, Володимир Гнатюк, Іван Франко та інші. Вже на початку XIX століття українські казки творчо переосмислювалися в оповіданнях, переспівувалися у віршах. Значний внесок в цьому плані зробили такі відомі майстри художнього слова, як Г. Квітка-Основ'яненко, Й. Бодянский.

Соціального звучання набрали казки в працях Марка Вовчка, Степана Руданського, Івана Франка, Лесі Українки. До мотивів народної творчості і, зокрема казки, постійно зверталися Наталя Забіла, Павло Тичина, Іван Нехода, Анатолій Шиян та інші [1: 3–16].

Важливу духовну наснагу у процесі формування світоглядних орієнтирів несуть "Бабині казки" Бориса Антонечко-Давидовича, де казкові сюжети переплітаються з реальністю і виконують практично роль реальних настанов поведінки людини [2]. Тепло, ніжністю до всього живого пронизані казки оповідання та повісті Лариси Письменної. У них розкрита правда життя, часто жорстка, на перший погляд, невиправдана, але, з іншого боку, глибоко раціоналізована важкими ригорами життя. Ірина Шкаровська тепло пише про письменницю: "Вона тонко відчуває природу (цим позначені всі без винятку її книжки), любить звірів і вміє прищепити дітям любов до всього живого. Робить вона це ненав'язливо, легко, невимушено, наче веде з хлопцями і дівчатами неквапливу та щирі розмову" [3: 7].

Сьогодні ролі і місцю казки в духовному житті суспільства присвячено як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі значну кількість наукових праць, але предметом нашого дослідження є висвітлення казки як засобу формування світогляду не взагалі, а в освітньому процесі, адже саме тут найбільш вагоме її місце у формуванні світоглядних орієнтацій школярів, особливо в початкових класах. І тут варто зазначити праці О. В. Вознюка, в яких автор цілком слушно відзначає, що попри великий масив літератури стосовно різних сторін казки, сьогодні назріла нагальна необхідність у розробці спеціального психолого-педагогічного напрямку, який би займався проблемою навчаючої казки, адже в умовах глобалізації, її роль незмірно зростає. Цей ріст детермінований редуційними проявами релігійних та міфологічних інститутів, ознакою чого є раціоналізація всіх сфер суспільного життя і, особливо,

формування особистості молодших школярів. Зазначимо, що ця проблема завжди перебувала у полі уваги педагогів, психологів, філософів, культурологів [4: 32-36; 5; 6: 30-38].

Формування особистості школярів молодших класів засобами казки, наголошують у своїх працях Х. Андерсен, І. Бех, О. Вознюк, В. Брендес, І. Березовський, Л. Дунаєвська, Зоряна і Мар'яна Лановик, розпочинається вже з першого класу, але особливо активно воно відбувається на переломі 4-х – 5-х класів. У працях цих учених прослідковується ідея, що в процесі навчання дитина постійно збагачує себе враженнями оточуючого її світу, побаченим, почутим тощо. Казка, як зазначають вищевказані вчені, виконує узагальнюючу роль і ці враження набувають систематизованої форми. В працях цих учених наводиться багато прикладів того, як розрізнені почуття та явища набирають персоніфікованої форми, стають зримими, чуттєво-наочними.

Широко і глибоко подані проблеми формування української усної творчості і місце в ній казки в підручнику "Українська усна народна творчість", авторами якого є Мар'яна Лановик і Зоряна Лановик. Говорячи про роль і місце казки в формуванні світоглядних орієнтацій не варто обмежуватися суто "казковим матеріалом". Такими джерелами є й інші джерела, тією чи іншою мірою споріднені з казкою. Як слушно зазначають Мар'яна і Зоряна Лановик, мотиви казок зустрічаються вже в проповідницькій і полемічній літературі як ілюстрації до дидактичних та моральних настанов. Зокрема, у І. Галютівського, творах І. Вишенського, І. Радивиловського, Ф. Прокоповича та ін. зустрічається казковий матеріал, спрямований на формування світогляду людини. З казковою прозою споріднена творчість Г. Сковороди: "Басни Харьковские". В "Енеїді" І. Котляревського головному її героєві Енею допомагають чудодійні предмети-помічники; гілка золотої яблуні відкриває шлях до пекла; зустріч Енея з Сівіллою відбувається у стилі народного епосу традиційної картини зустрічі героя з Бабою-Ягою у хатці на курячій ніжці тощо [7: 477].

Як зазначають дослідники, казка іноді перегукується своїм змістом із міфом. Зазначимо, що окремі вітчизняні та зарубіжні вчені, спираючись на дослідження Дж. Фрезера, притримуються думки, що казка тісно пов'язана з обрядом, ритуалом, тобто з міфом, тому вона зберігає давні форми мислення, трактування дійсності, магічно-ритуальні погляди. На походження казки з міфу вказував і В. Гнатюк. Він наголошував: "Коли в XIX ст. учені звернули увагу на казки, зараз винирнуло питання, звідки вони взялися і як пояснити велику подібність поодиноких казок у різних народів. Зразу уважали їх за винахід середньовічних трубадурів та арабів. Потім висловлювали погляд, що міфологія одної епохи переміняється в поезію дальшої епохи, а поезія в казки ще дальшої. Тому, казки належить уважати за наймолодшу форму міфів." Опираючись на дослідження братів Грімм, М. Міллера та теорію Бенфея, В. Гнатюк вважав, зазначають Мар'яна та Зоряна Лановик, що українські казки належить уважати за останки тих давніх арійських міфів. На спорідненість казки і міфу вказує і Л. Білецький у праці "Основи української літературно-наукової критики".

Вчений зазначає, що у казці правда "не є зовнішнього змісту; в ній правда внутрішня, ідеальна як відблиск релігійної ідеї, що перейшла від первісного міфу. Через те в ній фантазія вільніша... Отже казка є ніщо інше, як старовинні міфи, що витворилися і перейшли на землю ще за часів індоєвропейських. Міфічне зерно зосталося цілим як головний мотив, як сенс казки. Казка має космополітичне значення. Критерієм дослідження казки є порівняльна міфологія; метод дослідження міфології казок – порівняльний" [8 :247].

Відомо, наголошує Андрій Білецький, що в кожного народу від найдавніших часів його існування зберігаються перекази, де справжнє, історичне переплітається з вигаданим. У них дійовими особами виступають не лише звичайні люди, але й казкові істоти, витвори багатющої народної фантазії: безсмертні боги, демони, напівбоги, могутні герої, небували тварини, велетні, карлики, всякі потвори. Згадаймо, наприклад, кентаврів – напівлюдей-напівконей із грецьких міфів, крилатого коня Пегаса, Сфінкса – левицю з жіночою головою, Химеру і т. д. У міфах, зазначає А. Білецький, відбуваються найнеймовірніші події-чудеса. Люди незвичайним способом перетворюються на тварин і на рослини [9: 6].

Вказуючи на міф як одне з джерел дисертаційного дослідження, необхідно, вважав дисертант, провести все ж таки демаркаційну лінію між цими жанрами народної творчості, і тут ми спиралися на думку вже вказаного нами вище доктора філологічних наук Андрія Білецького.

В "Передмові" до "Міфів Еллади" зазначається, що міфи склалися в різних народів у сиву давнину, на перших ступенях розвитку людської культури, ще до винаходу письма, до того, як з'явилася наука. Їх можна розглядати як наївні спроби пояснити явища дійсності, що оточували первісних людей, як спроби витлумачити причини і наслідки цих явищ. Ми відрізняємо міф від літературного оповідання, навіть зовсім фантастичного, наголошує А. Білецький, бо у міфа не було автора, якоїсь однієї людини, щоб його вигадала. Міф – наслідок колективної творчості первісного племені. Міф ми відрізняємо й від дитячої казки, бо він не призначався для дітей і в його правдивість вірили як ті, хто його переказував; так і ті, хто слухав переказ. Нарешті, міф ми відрізняємо й від власне історичного оповідання [9: 5].

Глибокою і змістовною працею стосовно спорідненості казок і міфів є книга "Міфи України", зкомпоновані відповідно до книги Георгія Булашова "Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях". В ній слушно стверджується, що однією із найхарактерніших особливостей

світогляду взагалі будь-якого народу є антропоморфізація не лише стихій, сил природи, а й тих явищ, які через незнання законів, причин їхніх та наслідків були для нього незрозумілі [10: 166]. Тож не випадково на першій сходинці розвитку народного життя явилися божества добрі і лихі, світлі і темні – залежно від характеру їхнього впливу на людину. Поряд із антропоморфізацією сил і явищ природи відбувалася антропоморфізація деяких сил соціального характеру, які викликали в народі певні подиви, детерміновані своєю загадковістю, і, як іноді здавалося, причинно-наслідковими проявами. До таких належить поняття Доля, яке в казках займає одне з чільних місць. Зазначимо, що література про Долю доволі багата. Ще в 60-х роках XIX ст. професор О. О. Потебня надрукував досить ґрунтовну статтю "Про Долю та споріднених про неї істот", заснованих на народних казках, легендах, піснях, прислів'ях і т. д. О. Потебня розглядав різні назви Доли: "щастя", "лихо", "біда" тощо [11: 166-167]. Глибокими, змістовними висновками про Долю характеризуються дослідження академіка А. Н. Веселовського в його праці "Розвідки у галузі руського духовного вірша". На Україні в народних оповіданнях і казках Доля іноді отримує назву Талан. В однієї людини його є забагато і вона безмірно щаслива, в іншої замало, і така людина хоче покращити свій стан та їй це важко вдається. Випулко розкрита суть казки порівняно з билинами, загадками тощо в книзі "Хрестоматія по фольклору", складеній Ф. М. Селивановим. Казку, стверджується в "Хрестоматії по фольклору", як і билину, поговорку, загадку та інші види усної народної творчості, називають фольклором, тобто народною мудрістю, народним знанням. Так, як роман, повість, поема, ліричний вірш – жанри літератури, так і казка, билина, поговорка, загадка – жанри фольклору. Твори літератури поширюються за допомогою книги, тоді як фольклор – усно. Так само, як зазначається в "Хрестоматії з фольклору", фольклор появився задовго до літератури і випрацював свою систему художніх засобів, яка сприяла збереженню і передачі твору [11: 5].

Спираючись на сучасну наукову літературу, нам вдалося визначити творчий зв'язок із поколіннями в змісті казкового жанру. Як слушно зазначається в праці "Міфи України", дві крайні віхи людського життя – дитинство і старість – зустрічаються в казці: покоління, яке відходило, переповідало переказ поколінню, яке народилося. Дідусь або бабуся розповідають казку і повчають, діти слухають і навчаються. Перші пригадують в казці минуле, другі – гадають по ній про майбутнє, а зміст самої казки захоплює: чудесні подвиги богатирів, різні битви і жахи, а на завершення, як бажаний вінець тривогам – одруження з красунею-царівною з цілим царством у посаг; ідея казки – та прекрасна середина людського віку, та бадьора змужнілість, яка для дітей ще недоступна як віддалене прийдешнє, а для старих-оповідачів є вже безповоротним минулим, – той ідеал, який за всіх віків переносив людину з дійсності до чогось кращого і досконалішого і який у казці так наївно обіцяє різні нездійсненні дивовижі [12: 18].

Аргументовано інтерпретується зміст і роль казки в формуванні свідомості світоглядних орієнтацій людей, у тому числі і школярів, Л. Дунаєвською в книзі "Українські народні казки" [13].

Процес формування світоглядних орієнтацій молодших школярів складають не тільки міфи, билини, перекази та сучасні казки, але й ті, які були поширені в минулому. Сьогодні, поруч із творами, записаними в минулому столітті П. Чубинським, І. Франком, І. Манжура, В. Лівовичем, С. Тобілевич, В. Грінченком, В. Гнатюком, О. Пчілком, В. Шухевичем, М. Фінцицьким та іншими, "повернулися" до життя й такі, що віднайдені в народі зовсім нещодавно. Як зазначає Лідія Дунаєвська, відома записувачка фольклору з Вінниччини, М. Руденко знайшла казку "Хто не робить, той не їсть", а казки "Царевич, Поваревич і Сучевич", "Про Ваньку та коня", "Про дідову і бабину дочку", "Про лисичку-сестричку" записав у Гадацькому районі на Полтавщині етнограф О. Доля [14: 5-12].

Велике виховне навантаження несе на собі збір казок І. Франка під назвою "Коли ще звірі говорили". Великий українець І. Франко здійснив, як виразилась Л. Дунаєвська, "блискучу інтерпретацію всесвітньовідомої теми так званого крутійського роману про лиса, до якої ще в XII столітті звернулися французькі, а пізніше західноєвропейські письменники багатьох національностей" [15 :12]. За останні десятиліття значний казковий матеріал з яскраво вираженою світоглядною проблематикою накопичили О. Вознюк, М. Возняк, Г. Сухобрус, В. Юзвенко, І. Березовський, (якому, як зазначає Л. Дунаєвська, належить перше наукове видання казок про тварин), В. Бойко, О. Бріцина та ін. Як зазначають численні дослідники казкового епосу, казки за своїм жанром діляться на три групи: *культово-анімістичні (міфологічні) казки*, де найбільшу групу складають казки про тварин; *соціально-побутові; чарівні (героїчні)* [7: 407-474]; [16: 3-10].

Як слушно стверджують Мар'яна і Зоряна Лановик, найбільшу групу казкового народного епосу складають чарівні (героїчні) казки. Інколи їх ще називають фантастичними [7: 426]. Вони носять виразний історичний характер. Герої цих казок мали реальних прототипів, таких людей було багато як у княжих дружинах, так і серед поодиноких лицарів. Проте не тільки героїчні казки, наголошують вчені, формують позитивні світоглядні орієнтири, але й чарівні казки включають в себе такі, що майже позбавлені, або й зовсім позбавлені героїки. Наприклад, це твори типу "Дванадцять місяців", "Лускунчик", "Про дідову та бабину дочку" тощо. В цих казках основною героїнею чи героєм постає знедолена людина, яка зазнає кривд у родинному колі й отримує підтримку з боку випадкових добрих людей чи казкових персонажів.

Спираючись на мотивацію цього жанру казок, варто наголосити на позитивний характер світоглядних орієнтирів. Так, наприклад, коли якась дія спрямована на досягнення добра, то засоби, які б вони не були, не засуджуються. Помічник головного героя (тварина, птах, Баба-яга) сприймається позитивно, навіть якщо завдає шкоди іншим персонажам казки (суб'єктам зла). Зазначимо, що такий підхід був характерний дохристиянській ментальності людей. Отже формування світоглядних орієнтацій в окремих казках набирало дещо іншого змісту, ніж у казках християнської доби. І якщо в казках епохи християнства домінує засада прощення ворогам, то в дохристиянських казках головний герой ("свій") виходить переможцем зі світу "чужих" або "мертвих" [7: 428-430]. І зміст перемоги не може бути паліативним. Він однозначний.

Вже понад 150 років світ захоплюється казками Ханса Крістіана Андерсена. Написані вони, в основному в культово-анамістичному (міфологічному) і соціально-побутовому жанрі. К. Паустовський писав про автора, коли він ще був на зорі свого дитинства: "У всій небагатій різноманітності людей, незначних подій, фарб і звуків, які оточували тихого хлопчика, він (Андерсен. – Світельська-Дірко) находив приводи для того, щоб видумувати незвичайні історії".

Поки що він був надто малим, щоб зважитися розповідати ці історії дорослим. Рішучість прийшла пізніше. Тоді з'ясувалося, що ці історії називаються казками, дають людям привід для розмірковувань і роблять їх дуже щасливими" [17: 6].

Висновки. Сьогодні казка є одним із головних чинників формування світоглядних орієнтирів школярів молодших класів. Проста і доступна за змістом, лапідарна за формою, вона готує школяра до розуміння і утвердження в його свідомості добра, виробляє світоглядний імунітет проти всіляких форм лицемірства, несправедливості, знущань над бідними і знедоленими. Казка – це заклик до віри в торжество справедливості, гуманізму. І цю ідею пронесли через віки видатні творці і збирачі казок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дунаєвська Л. Колиска добрих див / Л. Дунаєвська // Українські народні казки. – К. : Веселка, 1990. – Передмова. – С. 3–16.
2. Антоненко-Давидович Ч. Б. Бабині казки / Ч. Б. Антоненко-Давидович. – Львів : Каменяр, 1991. – 152 с.
3. Шкаровська І. Твій добрий друг / І. Шкаровська // Письменна Лариса. Тисяча вікон і один журавель. – К. : Веселка, 1984. – 509 с.
4. Вознюк А. В. Изменение традиционной парадигмы преподавания точных дисциплин : от мифа и сказки к подлинному пониманию вселенной / А. В. Вознюк // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия педагогика, психология. – 2010. – № 2 (2). – С. 32–36.
5. Вознюк О. В. Місце казки в освітньому процесі [Електронний ресурс] / О. В. Вознюк // PADDHATI міждисциплінарний методологічний мережевий журнал. – Режим доступу : http://dominionindigo.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=161:2011-09-26-12-50-47&catid=71:2011-3&Itemid=161.
6. Вознюк О. В. Місце казки у дошкільному вихованні та початковій освіті / О. В. Вознюк // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини : [збірник науково-методичних праць] / [за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник]. – Житомир : ФОП Левковець, 2012. – С. 30–38.
7. Лановик М. Українська усна народна творчість : [підручник] / М. Лановик. – [4-е вид.]. – К. : Знання-Прес, 2006. – 591 с.
8. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / Л. Білецький. – К. : Либідь, 1998. – 247 с.
9. Білецький А. Міфи Еллади. Передмова / А. Білецький /// Крилатий кінь. Міфи давньої Греції. – К. : Веселка, 1983. – С. 5–12.
10. Міфи України. – К. : Вид-во "Довіра", 2003. – 383 с.
11. Селиванов М. Хрестоматія по фольклору : [книга для школьників] / М. Селиванов. – М. : Просвещение, 1972. – 304 с.
12. Булашев Г. " Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. Булашев ; [пер. Ю. Буряка]. – К. : Вид-во "Довіра", 2003. – 383 с.
13. Дунаєвська Л. "Українські народні казки" / Л. Дунаєвська. – К. : Веселка. – 366 с.
14. Дунаєвська Л. Ця казка на білих лапах... / Л. Дунаєвська // Українські народні казки. – К. : Веселка, 1992. – С. 5–12.
15. Дунаєвська Л. Скарб нашого дитинства / Л. Дунаєвська // Золота книга казок. – К. : Веселка, 1990. – 430 с.
16. Юзвенко В. А. Чарівний світ народної оповідальної творчості / В. А. Юзвенко // Українські народні казки, легенди, анекдоти. – К. : Вид-во ЦК ЛКСМУ Молодь, 1989. – С. 3–12.
17. Паустовський К. Великий сказочник / К. Паустовський // Ханс Кристиан Андерсен. Сказки, рассказанные для детей. – Одесса : Маяк, 1993. – 400 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Dunaevs'ka L. Kolyska dobrykh div [Cradle of Kind Cases] / L. Dunaevs'ka // Ukrainski narodni kazky [Ukrainian Folk Fairy Tales]. – K. : Veselka, 1990. – S. 3–16
2. Antonenko-Davydovych Ch. B. Babyni kazky [The Granny's Tales] / Ch. B. Antonenko-Davydovych. – L'viv ; Kameniari, 1991. – 152 s.

3. Shkarovs'ka I. Tvii dobryi drug [Your Good Friend] / I. Shkarovs'ka // Pysmenna Larysa. Tysiacha vikon i odyn zhuravel' [Pysmenna Larysa. Thousand Windows and One Crane]. – K. : Veselka, 1984. – 509 s.
4. Vozniuk A. V. Izmenenie traditsyonnoi paradigmy prepodavaniia tochnykh distsyplin : ot mifa i skazki k podlinnomu ponimaniiu vselennoi [The Change of the Traditional Paradigm of Teaching Exact Sciences : from a Myth and a Fairy-Tale to the Real Understanding of the Universe] / A. V. Vozniuk // Vektor nauki Toliattinskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya pedagogika, psikhologiya [The Vector of Science of the Togliatti State University. Series Pedagogy, Psychology]. – 2010. – № 2 (2). – S. 32–36.
5. Vozniuk O. V. Mistse kazky v osvitiomu protsesi [The Role of the Fairy Tale in the Educational Process] [Elektronnyi resurs] / O. V. Vozniuk // PADDHATI mizhdystyplinaryni metodologichnyi merezhevyi zhurnal [PADDHATI International Methodological Network Journal]. – Rezhym dostupu : http://dominionindigo.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=161:2011-09-26-12-50-47&catid=71:2011-3&Itemid=161.
6. Vozniuk O. V. Mistse kazky v doskil'nomy vykhovanni ta pochatkovii osviti [The Role of the Fairy Tale in the Pre-School and Junior Education] / O. V. Vozniuk // Innovatsiinyi dosvid pedagogiv doskil'noi ta pochatkovoii osvity Zhytomyrshchyny [The Teachers' Innovational Experience in the Pre-School and Junior Education] : [zbirnyk naykovo-metodychnykh prats'] / [za zag. red. V. I. Lytniova, N. S. Kolesnyk]. – Zhytomyr : F.O.P. Levkovets', 2012. – S. 30–38.
7. Lanovyk M. Ukrains'ka usna narodna tvorchist' [The Ukrainian Folklore] : [pidruchnyk] / M. Lanovyk, Z. Lanovyk. – [4-e vyd]. – K. : Znannia – Pres, 2006. – 591 s.
8. Bilets'kyi L. Osnovy ukrains'koi literaturno-naukovoii krytyki [Fundamentals of the Ukrainian Literary Critics] / L. Bilets'kyi. – K. : Lybid', 1998 – 347 s.
9. Bilets'kyi A. Mify. Ellady [Myths. Ellas] / A. Bilets'kyi // Krylatyi Kin'. Mify Davnioi Gretsii [The Winged Horse. Myths of the Ancient Greece]. – K. : Veselka, 1983. – S. 5–12.
10. Mify Ukrainy [The Ukrainian Myths]. – K. : Vyd-vo "Dovira", 2003. – 383 s.
11. Selivanov M. Khrestomatiia po fol'kloru [The Folklore Reading Book] : [knyga dlia shkol'nikov] / M. Selivanov. – M. : Prosveshchenie, 1972. – 304 s.
12. Bulashev G. Ukrains'kyi narod u svoikh legendakh, religiinykh pogliadakh ta viruvanniakh [The Ukrainians in their Legends, Religious Thoughts and Beliefs] / G. Bulashev ; [per. Yu. Buriaka]. – K. : Vyd-vo "Dovira", 2003. – 383 s.
13. Dunaevs'ka L. Ukrains'ki narodni kazky [The Ukrainian Folk Fairy Tales] / L. Dunaevs'ka. – K. : Veselka. – 366 s.
14. Dunaevs'ka L. Tsia kazka na bilykh lapakh... [This Fairy-Tale on the White Paws] / L. Dunaevs'ka // Ukrains'ki narodni kazky [Ukrainian Folk Fairy Tales]. – K. : Veselka, 1992. – S. 5–12.
15. Dunaevs'ka L. Skarb nashogo dytynstva [The Treasure of our Childhood] / L. Dunaevs'ka // Zolota knyga kazok [The Golden Book of Fairy Tales]. – K. : Veselka, 1990. – 430 s.
16. Yuzvenko V. A. Charivnyi svit narodnoi opovidal'noi tvorchoosti [The Magic World of Folk Creativity] / V. A. Yuzvenko // Ukrains'ki narodni kazky, legendy, anekdoty [Ukrainian Folk Fairy Tales, Legends, Anecdotes]. – K. : Vyd-vo TSK LKSMU Molod', 1989. – S. 3–12.
17. Paustovs'kii K. Velikii skazochnik [The Great Storyteller] / K. Paustovskii // Hans Kristian Andersen. Skazki, raskazanye dlia detei [Hans Chistian Andersen. Fairy Tales, Told For Children]. – Odessa : Maiak, 1993. – 400 s.

Матеріал надійшов до редакції 18.03. 2013 р.

Свительская-Дирко С. В. Использование сказок в формировании мировоззренческих ориентаций младших школьников в современной научной литературе.

В статье рассматривается использование разными авторами места и роли сказок в формировании мировоззренческих ориентиров школьников младших классов. Подан ряд авторов и их взгляд относительно сказочной тематики. Сегодня сказка есть одним из главных факторов формирования мировоззренческих ориентиров школьников младших классов. Простая и доступная по содержанию, лапидарная по форме, она готовит школьников к пониманию и утверждению в его сознании добра, вырабатывает мировоззренческий иммунитет против всяких форм лицемерия, несправедливости, издевательства над бедными и угнетенными. Сказка – это призыв к вере в торжество справедливости, гуманизма. И эту идею пронесли через века выдающиеся творцы и собиратели сказок.

Svitels'ka-Dirko S. V. The Usage of Fairy-Tales in the Process of Formation of the Junior Pupils' Outlook Orientations in the Modern Scientific Literature.

The article highlights the usage of the place and role of fairy-tales in the junior pupils' outlook orientations formation by different authors. The list of authors and their view concerning the fairy-tale subject is given. Nowadays the fairy-tale is one of the main factors of the junior pupils' outlook orientations formation. Simple and available in the contents, lapidary in form, it prepares the pupils to the understanding and establishment in his / her consciousness the kindness, works out the outlook immunity against any of forms of hypocrisy, injustice, derision upon the poor and soul-sick. The fairy-tale is the appeal to the faith in the triumph of justice, humanism. And this idea was the leading theme for outstanding creators and collectors of fairy-tales.